

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА КОНСТАТУВАЛЬНО-ПОШУКОВОМУ ЕТАПІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведено анкетування майбутніх фахівців з фізичної реабілітації щодо їх готовності до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів. Визначено, що діюча система підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів є недостатньо розробленою, відсутня цілісна науково обґрунтована теорія і методика професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Встановлено відсутність методологічних, теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Ключові слова: фахівець, фізична реабілітація, підготовка.

Актуальність дослідження підтверджена оновленням соціального світу, докорінними змінами ціннісно-сислової основи нашого буття, процесами світової глобалізації, які особливим чином впливають на процеси професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Все це відображено у законодавчій базі: Законах України “Про освіту” (1991), “Про вищу освіту” (2002), “Про концепцію розвитку охорони здоров’я населення України” (2005), “Про реабілітацію інвалідів в Україні” (2006), “Про фізичну культуру і спорт” (2011). Крім того, державна стратегія здоров’язбереження викладена в нормативно-правових документах, що регулюють розвиток сфери фізичного виховання, спорту й охорони здоров’я в Україні, зокрема у цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання – здоров’я нації”, Державній національній програмі “Освіта” (1993), Концепції Загальнодержавної програми “Здоров’я 2020: український вимір” на 2012–2020 рр., Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

Реалізація гуманістично орієнтованих і соціально значущих підходів до фізичного виховання висуває нові вимоги до системи вищої професійної фізкультурної освіти, перш за все, щодо її гуманітаризації та культурологічної спрямованості, обґрунтування нових спеціальностей і спеціалізацій з метою забезпечення сфери фізичної культури і спорту висококваліфікованими кадрами. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації лежить у площині понять “реабілітація”, “фізична реабілітація” [1, с. 34].

О. К. Марченко визначає поняття “реабілітація” як “складну соціально-медичну проблему, що має кілька основних аспектів: відновлення здоров’я хворого за допомогою комплексного лікування; відновлення трудо-

вих, побутових навичок і елементів самообслуговування; соціальна реінтеграція, пов'язана з працевлаштуванням, матеріально-побутовим забезпеченням, поверненням у трудовий колектив” [5, с. 41].

Ю. Лянной визначає поняття “фізична реабілітація” як “ефективний засіб комплексного відновлення фізичного здоров'я і працездатності хворих, спортсменів, інвалідів та ін. Вона діє за рахунок широкого впровадження основ здорового способу життя, використання різноманітних фізичних вправ і природних чинників як найбільш природовідповідних засобів відновлення, оздоровлення та профілактики багатьох захворювань, травм” [4, с. 325].

Як вказує В. О. Кукса, “фізична реабілітація у 60-х роках в реабілітологічній класифікації мала спочатку самостійний статус, а потім зусиллями медичних науковців була віднесена до медичної реабілітації і до кінця ніколи не реалізовувалася, залишалася мало запитуваним аспектом на другорядних позиціях, здебільшого поступаючись місцем лікувальним засобам через професійну обмеженість лікарів у використанні фізичних, фізкультурних і лікувально-фізкультурних засобів, не говорячи вже про суто фізично-реабілітаційні” [3, с. 41].

Для підтвердження актуальності порушеної проблеми та з'ясування стану професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів нами було проведено опитування 629 студентів вищих навчальних закладів України напряму підготовки “Здоров'я людини” та “Фізична реабілітація”.

Аналіз результатів анкетування показав, що із 629 фахівців з фізичної реабілітації вважають за необхідне здійснювати їхню підготовку до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів 81,46% опитаних; частково вважають – 8,76% та яким важко відповісти – 9,76% студентів.

Таким чином, більшість опитуваних (81,46%) вважають за необхідне здійснювати якісну підготовку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів, що підтвердило актуальність обраної теми дослідження.

Для нашого дослідження було важливим знати думку студентів про їхню підготовленість для використання засобів фізичної реабілітації у своїй майбутній професійній діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів і ми отримали такі результати. Повністю підготовленими себе вважають – 15,85%, частково підготовленими – 51,62%, не підготовленими – 19,29%, яким важко відповісти – 13,22%. Тобто, тільки невелика кількість опитаних вважають себе повністю підготовленими до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів, що свідчить про необхідність проведення нашого дослідження.

Аналіз відповідей респондентів щодо задоволення наявною навчально-методичною літературою, необхідною для формування готовності до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів

засвідчив, що лише 13,26% задоволені наявною навчально-методичною літературою, 48,33% – частково задоволені, 32,66% – не задоволені і 5,75% було важко відповісти на питання.

За результатами відповідей видно, що 64,21% студентів поділяють думку про те, що фізична реабілітація – це відновлення здоров'я, функціонального стану й працездатності, порушених хворобами, травмами або фізичними, хімічними й соціальними факторами, 21,03% – частково поділяють, 10,10% – не поділяють і 4,66% було важко відповісти.

Аналізуючи відповіді студентів на питання щодо володіння ними знаннями про основні положення проведення рекреаційних занять, то ми дійшли до висновку, що лише 17,08% володіють необхідними знаннями, 52,04% – володіють, але недостатньо, 17,7 – не володіють знаннями і 13,18% було важко відповісти на запитання. Такі результати опитування студентів підтверджують необхідність для професорсько-викладацького складу при викладанні професійно-орієнтованих дисциплін приділяти велику увагу формуванню знань про положення проведення рекреаційних занять.

Аналіз результатів відповідей опитуваних щодо володіння ними знаннями про будову органів, тканин, систем організму, фізіологічні та біохімічні механізми їх функціонування у нормі, при патології та під впливом фізичних навантажень показав, що 14,07% респондентів володіють такими знаннями, 41,21% – володіють, але недостатньо, 37,48% – не володіють і 7,26% було важко відповісти на запитання. Нас турбує, що така велика кількість студентів не володіє знаннями про будову органів, тканин, систем організму, фізіологічні та біохімічні механізми їх функціонування у нормі, при патології. Це ще раз підтверджує актуальність нашого дослідження та необхідність наукового обґрунтування підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Результати опитування студентів щодо володіння ними знаннями про застосування заходів превентивної реабілітації та профілактики можливих розладів здоров'я засвідчили, що 18,12% респондентів володіють цими знаннями, 37,72% – володіють, але недостатньо, 36,32% – не володіють і 7,82% було важко відповісти на запитання.

За результатами опитування студентів щодо володіння ними знаннями про патофізіологічну сутність того чи іншого захворювання, його симптоми, стадії, ступені, форми, варіанти перебігу, можливі ускладнення ми відзначаємо, що 12,67% респондентів володіють відповідними знаннями в повному обсязі, 38,22% – володіють, але недостатньо, 40,25% – не володіють необхідними знаннями і 8,85% було важко відповісти на запитання. Така велика кількість респондентів, які не володіють знаннями про патофізіологічну сутність того чи іншого захворювання, його симптоми, стадії, ступені, форми, варіанти перебігу, можливі ускладнення, свідчить про те, що викладачам вищих навчальних закладів необхідно приділяти цьому питанню більше уваги.

Результати опитування студентів щодо володіння ними знаннями про режими рухової активності на санаторному етапі лікування засвідчили, що 32,14% володіють відповідними знаннями в повному обсязі, 47,3% – володіють, але недостатньо, 14,82% – не володіють відповідними знаннями і 5,72% було важко відповісти на запитання.

Аналіз результатів відповідей респондентів щодо їх знань про принципи, періоди та етапи організації і проведення оздоровчого фізичного тренування у процесі реалізації індивідуальної фізично-реабілітаційної програми показав, що 23,02% опитуваних знають відповідне питання, 37,86% – знають, але недостатньо, 35,21% – не знають цього питання і 3,88% було важко відповісти на це запитання. Цей факт привертає нашу увагу, бо не знання принципів, періодів та етапів організації і проведення оздоровчого фізичного тренування у процесі реалізації індивідуальної фізично-реабілітаційної програми дуже погано впливає на професійні можливості та рівень майстерності фахівця з фізичної реабілітації.

За результатами опитування студентів щодо володіння ними знаннями про профілактику контрактур у суглобах у неврологічних хворих застосовують пасивну гімнастику суглобів ми дійшли до висновку, що 33,84% респондентів володіють необхідними знаннями, 42,94% – володіють, але недостатньо, 16,28% – не володіють відповідними знаннями і 7,02% було важко відповісти на запитання.

Аналізуючи відповіді студентів щодо опанування ними навичками організації здорового способу життя та формування культури здоров'я людини з урахуванням національних, вікових, статевих та індивідуальних особливостей ми бачимо, що 32,4% опитаних опанували відповідні навички, 36,86% – опанували, але недостатньо, 28,13% – не опанували зазначених навичок і 2,59% було важко відповісти на запитання.

Привертає увагу той факт, що за результатами опитування студентів щодо володіння ними уміннями здійснювати профілактику захворюваності та надавати першу долікарську допомогу 34,11% володіють у повному обсязі, 38,12% – володіють, але недостатньо, 25,24% – зовсім не володіють такими уміннями і 2,51% було важко відповісти на запитання.

Аналіз результатів опитування студентів щодо можливості відновлювати втрачені функції та здійснювати оздоровлення організму людини шляхом застосування комплексу методів та засобів фізичної реабілітації засвідчив, що 17,44% мають так можливості, 38,26% – можуть, але недостатньо, 37,47% – не можуть відновлювати втрачені функції і 6,81% було важко відповісти на запитання. Особливо турбує нас, що така велика кількість респондентів (37,47%) не володіють такими можливостями для відновлення втрачених функцій та здійснювати оздоровлення організму, що ще раз підтверджує необхідність наукового обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки системи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Звертаємо увагу на те, що володіє вміннями планування та організації комплексних реабілітаційних заходів, раціонально поєднуючи весь комплекс засобів фізичної реабілітації лише 15,77% опитуваних студентів, 45,86% – володіють, але недостатньо, 33,18% – зовсім не володіють зазначеними вміннями і 5,17% було важко відповісти на запитання. Це знову ж таки підтверджує необхідність наукового обґрунтування системи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів, особливо до практичної діяльності.

Результати опитування студентів щодо наявності досвіду розроблення індивідуальних реабілітаційних програм з метою збереження і відновлення здоров'я учасників реабілітаційного процесу, враховуючи їх вік, стать, нозологію та індивідуальні психофізичні особливості показали, що лише 9,15% мають такий досвід, 39,2% – мають, але недостатній, 42,8% – не мають відповідного досвіду і 8,84% було важко відповісти на запитання. Результати анкетування студентів засвідчують, що необхідне включення до їх підготовки складання індивідуальних реабілітаційних програм на практичних заняттях професійно-орієнтованих дисциплін та реалізація їх у реабілітаційній практиці в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Необхідно зазначити, що результати опитування студентів щодо володіння ними вміннями застосовувати методи функціональної діагностики з метою визначення параметрів фізичної та розумової працездатності і здійснювати контроль за фізичним станом учасників реабілітаційного процесу показали, що 9,26% володіють такими вміннями, 40,78% – володіють, але недостатньо, 43,11% – зовсім не володіють відповідними вміннями і 6,83% було важко відповісти на запитання.

Висновки. Проаналізувавши результати анкетування студентів ми дійшли висновку, що діюча система підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів є недостатньо розробленою, є ціла низка суперечностей та питань, які необхідно вирішити і нашим завданням постало розробити науково-методичну систему організаційного та науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності у спеціалізованих навчальних закладах та перевірити її ефективність.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у впровадженні науково-методичної системи організаційного та науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності у спеціалізованих навчальних закладах та перевірці її ефективності.

Список використаної літератури

1. Белікова Н. О. Структура професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Австралії / Н. О. Белікова // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. праць. – 20110. – Вип. 2. – С. 97–102.
2. Белікова Н. О. Тестові завдання з дисципліни “Фізична реабілітація” / Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко. – Київ : Козарі, 2009. – 36 с.

3. Кукса В. Переорієнтація професійної самосвідомості студента-фізреабілітолога / В. Кукса // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 4. – С. 40–47.

4. Ljannoy Y. O. Ways of cooperation healthcare professionals, valeology, physical culture and sports in the training of future specialists in physical rehabilitation / Y. O. Ljannoy. – 2006. – Vol .4. – P. 99–102.

5. Marchenko O. K. Physical rehabilitation of patients with injuries and diseases of the nervous system / O. K. Marchenko. – Kyiv, 2006.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2015.

Статьев С. И. Современное состояние подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности на констатирующе-поисковом этапе исследования

Проведено анкетирование будущих специалистов по физической реабилитации по их готовности к профессиональной деятельности в системе специализированных учебных заведений. Определено, что действующая система подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности в системе специализированных учебных заведений является недостаточно разработанной, отсутствует целостная научно обоснованная теория и методика профессиональной подготовки будущих специалистов по физической реабилитации. Установлено отсутствие методологических, теоретических и методических основ подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности в системе специализированных учебных заведений.

Ключевые слова: *специалист, физическая реабилитация, подготовка.*

Statiev S. The Current State of Training of Future Specialists in Physical Rehabilitation for Professional Work on Konstatulate-Search Phase of the Study

A survey of the future experts in physical rehabilitation of their readiness for professional work in the specialized schools. It was determined that the current system of training of future specialists in physical rehabilitation for professional work in the specialized schools is not well developed, there is no coherent science-based theory and methods of professional training of future specialists in physical rehabilitation. The absence of methodological, theoretical and methodological foundations of training of future specialists in physical rehabilitation for professional work in the specialized schools.

Large number of students has no knowledge about the structure of organs, tissues of the organism, and fiziologichni biohimichni mechanisms of their functioning in normi, pathology. This once again confirms the relevance of our research and the need for scientific substantiation of training of future specialists in physical rehabilitation for professional activities in the specialized schools.

Student survey results confirm the need for faculty members in teaching professionally oriented subjects pay great attention to the formation of knowledge about the position holding recreational classes.

Results of surveys of students show that the inclusion of the necessary preparation assembly of individual rehabilitation programs at workshops professionally-oriented courses and implementation of rehabilitation in practice the system of specialized schools.

Key words: *specialist, physical rehabilitation, training.*